

Меренков Г.А.

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ХАРИТАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІЗНЬОПРОТЕСТАНТСЬКИХ ЦЕРКОВ В УКРАЇНІ: ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

У статті досліджено соціально-благодійну діяльність протестантських церков в незалежній Україні з наголосом на її тенденційному розвитку. Розглянуто різницю між харитативною діяльністю світських персоналій, організацій та протестантських церков. В результаті чого доведено, що в більшості випадків світська благодійність характеризується значними грошовими внесками, які в більшості випадків мають одноразовий характер. Протестантська благодійність носить систематично-динамічний характер, оскільки більшість протестантів в основі своєї світоглядної концепції вбачає шлях виконання принципу «люби ближнього як самого себе». Переконливо доведено, що протестантська благодійність має три тенденції наслідування та розвитку: наслідування прикладу Ісуса Христа, свідчення суспільству про Бога і його моральні принципи, утвердження в суспільній свідомості гідності людини як подоби Божої. Показано, що християнська благодійність виходить за межі простого бажання кількісно збільшити свою церкву і показати оточенню власну доброту за рахунок надлишку матеріальних ресурсів. Виявлено, що серед протестантських лідерів назріла необхідність виходити за рамки виключно гуманітарної роботи. Сучасність вимагає привносити християнські цінності в управлінську і політичну сфери. Більше того зроблено висновок про те, що протестантські церкви, маючи в основі свого соціального богослов'я вічні моральні принципи, а також, формуючи бачення перспективи розвитку країни, повинні брати участь не тільки в харитативній діяльності, але й активніше виступати зі своїм баченням у публічній, управлінській і політичній сферах. Виявлено, що у зв'язку з подіями на Сході України протестантизм в Україні виявив харитативність на рівні із світовими благодійними організаціями та зайнявши нішу на державному рівні. Через це напрями допомоги українському суспільству були розширені від локальних до національних інтересів.

Ключові слова: харитативність, протестантська благодійність, український протестантизм.

Постановка проблеми. Харитативна діяльність є одним з найяскравіших проявів соціальної активності пізньопротестантських церков, у незалежній Україні стала фактично візитівкою п'ятдесятницьких, баптистських, адвентистських громад. Церкви, які мають різні погляди на деякі доктринальні питання, цілком єдині в тому, що стосується необхідності займатися благодійністю, допомагати ближнім, особливо тим верствам населення, які опинилися в скрутному становищі. За визначенням українського законодавства «благодійна діяльність – добровільна особиста та/або майнова допомога... що не передбачає одержання благодійником прибутку, а також сплати будь-якої винагороди або компенсації благодійнику від імені або за дорученням бенефіціара» [1]. Станом на 2017 рік масштаб благодійної діяльності протестантів виглядає наступним чином. У статті «Протестанти – надбання України» на сайті Асоціації «Поклик» [2] зазначається, що 100 000 дітей були безпритульними у 90-х роках,

тоді проблему почали вирішувати 50 християнських дитячих будинків. На сьогодні в Україні діють «23 соціально-психологічні центри для дітей, для матері та дитини. 20 000 дітей-сиріт перебувають під опікою євангельських віруючих сьогодні». Автори статті зазначають, що завдяки благодійності євангельських християн «в 2011 році сиріт, які потребували всиновлення, було 30 000, а в 2017-му залишилося тільки 6 000». Крім того, 300 християнських центрів соціальної реабілітації для алко- та наркозалежних успішно реабілітували 50 000 осіб. Безпритульні, інваліди та малозабезпечені регулярно отримують допомогу від євангельських церков, місій, фондів, та організацій. Діють благодійні медичні клініки. За останніх 10 років більше 150 000 людей отримали безкоштовне лікування, адже «євангельські християни забезпечують лікарні медичним обладнанням, а хворих – ліками, протезами, візками та опікою».

З початком бойових дій на сході України тільки у перші місяці християнські волонтери евакую-

вали 55 000 переселенців. Відкрито понад 60 благодійних їдалень. «Відновили 430 будинків та забезпечили дровами 400 домівок. Зібрали понад 4 000 тонн продовольчої та 800 тонн гуманітарної допомоги». Згодом один єпископ Житомирщини відправив 120 вантажівок продовольчої та гуманітарної допомоги. Віруючі Рівненщини зібрали біля 200 вантажівок, що становить близько 5 000 тонн. Центр допомоги Запоріжжя надав 300 тонн, а одна з міжнародних місій передала 2 500 тонн допомоги. Щодо соціальної роботи для осіб, позбавлених волі, то 90 % тих, хто пройшов духовну реабілітацію завдяки протестантам, не повертаються за ґрати. Розвинулось капеланське служіння (110 євангельських служителів у 22 військових частинах). Також на сайті благодійної організації ADRA Ukraine – українського представництва Адвентистського агентства допомоги та розвитку – констатується, що «з початку Євромайдану і збройного конфлікту на Донбасі в 2014 році ADRA Ukraine надала допомогу понад 950 000 особам у 15 регіонах України (станом на 2016 рік), сьогодні ця цифра сягає більше мільйона осіб» [3].

Постановка завдання. Мета статті – проаналізувати харитативну діяльність пізніх протестантських церков в Україні з наголосом на її основні тенденції розвитку.

Для досягнення зазначеної мети були поставлені такі завдання:

1. Визначити аспекти схожості та відмінності між харитативністю світською та церковною;
2. Встановити суспільний і внутрішньо-церковний харитативний вимір благодійно-гуманітарної протестантської діяльності;
3. Встановити співвідношення церковних і державних ініціатив у вирішенні соціальних проблем в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. На початку дослідження поставимо запитання: Чи має харитативна діяльність церков виразні особливості в порівнянні зі світською благодійністю? У багатьох випадках можна помітити, що благодійністю поза церквою займаються, як правило, артисти, бізнесмени, політики, що мають великі прибутки, або організації, створені ними. Таким чином, виділити порівняно невелику частину своїх коштів на той чи інший вид благодійної допомоги не означає в цьому випадку віддати все, не означає бути готовим пожертвувати власним життям заради допомоги комусь. Приклади виявлення такої позиції серед заможних людей зустрічаються в публікаціях українських ЗМІ. Так, відо-

мий артист Андрій Кузьменко (1968–2015 рр.) у 2010 році виступив у ролі ведучого благодійного аукціону в Луганську, метою якого було допомогти дітям-сиротам. На заході були присутні представники місцевої бізнес-еліти, але, як повідомили ЗМІ, сам артист був незадоволений тим, як вони поставились до благодійництва і покинув аукціон ще до його закінчення. Автори картин, що були виставлені на аукціоні, також наголошували, що ціна цих картин являє лиш мізерну частку від того доходу, який мають присутні заможні люди, отже, їхня неготовність жертвувати на благу справу дивувала [4].

Слід сказати, що благодійність може і в ідеалі повинна бути щирою навіть у випадку наявності великих коштів у благодійника. І мотивом милосердя і соціальною відповідальністю керуються не тільки християни. Але у Євангелії різні прояви благодійності проілюстрував Христос, коли схвалив жінку, що поклала у храмову скарбницю дві лепти, як таку, що поклала більше за всіх, «бо всі клали від лишка свого в дар Богові, а вона поклала з убогства свого весь прожиток, що мала...» (Луки 21:3-4). Тож християнська і зокрема протестантська благодійність відповідно до настанов Ісуса Христа ґрунтується не на наявності надлишку, а на готовності служити комусь, віддаючись повністю, готовності жертвувати собою заради інших, заради Бога і ближніх. Це істотна ознака, яка в багатьох випадках відрізняє харитативну діяльність протестантських церков від діяльності багатьох світських благодійників, адже цей принцип глибоко укорінений у світогляді християнина і є частиною його світогляду і богослов'я, глибинних переконань. Як зазначав доктор філософських наук Михайло Черенков про гуманітарні проекти євангельських християн, «служіння суспільству спирається вже не стільки на окремі ініціативи, скільки на соціально-богословську позицію» [5, с. 403].

Слід сказати, що першою з українських протестантських церков опрацювала й оприлюднила «Основи соціального вчення» у вигляді документу Церква адвентистів сьомого дня в Україні (2003 рік). У цьому документі мета соціального служіння церкви, а отже, і благодійності, постає як «утвердження в суспільній свідомості гідності і цінності людської особистості як створеної за образом і подобою Бога і розкриття християнської любові і доброти» [6, с. 301].

Але у випадку з українськими протестантами не завжди соціальне богослов'я оформлене як документ, що не заважає їм керуватись тими ж

самими євангельськими принципами. Богословська позиція, як зазначає Михайло Черенков, «не є оформленою і кодифікованою, але вже існує як візія, концепт, ідейне підґрунтя праксису». Служіння церкви суспільству – це водночас і проповідь, і втілення євангельських принципів і цінностей як «абсолютних світоглядних орієнтирів» [5, с. 403].

Слід сказати, що і під час розгляду благодійності загалом, яка містить як світський, так і релігійний складники, розрізняють мотиви, що рухають приватними особами, і мотиви, що рухають організаціями. Так, якщо мотиви приватних осіб частіше спираються на моральний аспект, то «серед мотивів організацій велику питому вагу мають прагматичні мотиви, пов'язані із формуванням сприятливого середовища задля успішної діяльності організації, створенням конкурентних переваг і формуванням власного іміджу» [7, с. 141].

Існує теза, що реальна мета протестантської благодійності полягає винятково в прозелітизмі, що може сприйматися як корисливий мотив, притаманний релігійній організації в цілому, бажання поповнити церкву кількісно. Але, як ми зазначали вище, саме богословська позиція церкви як організації містить вчення про безкорисливість мотивів, соціальне вчення, яким керуються віряни. Не можна пояснити корисливими мотивами вчинки, коли християнські волонтери дійсно ризикували життям і наражали себе на небезпеку, реалізуючи благодійні проекти в умовах збройного конфлікту останніх років, або працювали з повною віддачею задля тих верств населення, що не поспішали ставати практикуючими християнами. Справді, церковна благодійність тісно пов'язана з місіонерством, заклик на повернення до Бога, але у той же час надія на вдалий результат такої місії для протестантських благодійників не є вирішальним мотивом робити благу справу.

Та й робота для соціальних низів робить такий розрахунок дуже не виправданим, адже навіть якщо охрестити бездомних, хімічно залежних або позбавлених волі, то такі нововернені потребуватимуть потужних інвестицій ще багато років, якщо не решту всього життя, та й репутації релігійної організації такий контингент може зашкодити.

Яскравим прикладом є висловлювання, що містяться у книзі пастора Української євангельської церкви, волонтера, капелана Сергія Косяка «Донбасс, которого ты не знал». Сергій сприяв спасінню з полону та евакуації тисяч

осіб з Слов'янська, Донецька, Шахтарська, Горлівки, Дебальцева. З 2014 року працює в «сірих зонах» – благодійні місії в Песках і Тоненькому, підтримка життя у прифронтовій Мар'їнці, оздоровлення й реабілітація дітей з постраждалих районів. У своїй книзі-щоденнику він описує, як протестантські волонтери виявилися єдиними, хто виявив любов до людей у деяких найнебезпечніших місцях зони АТО. «І ми не соромимося їм говорити, що робимо це тому, що любимо Бога» – зізнається автор [8, с. 204]. Але чи втрачає благодійність сенс, якщо від бенефіціарів нема відгуку? Ні, продовжує Сергій Косяк: «Що найбільш вбиває дух – це невдячність, аморфність, байдужість та безвідповідальність людей.

Але Бог не сказав допомагати тим, хто скаже дякую, Бог сказав нам просто допомагати» [8, с. 117]. Слід сказати, що і кошти від продажу книги «Донбасс, которого ты не знал» теж підуть на благодійну справу – «на створення Будинку побуту і нових робочих місць в прифронтовому селі Гранітному під Маріуполем» [9]. Криза війни останніх років, яка змусила протестантських волонтерів жертвовно служити у вкрай небезпечних умовах, підтверджує слова пастора-капелана.

Отже, як можна переконатися, протестантська благодійність: це 1) наслідування прикладу Ісуса Христа; 2) свідчення суспільству про Бога і його моральні принципи; 3) утвердження в суспільній свідомості гідності людини як подоби Божої. Усі ці принципи виводять справжню християнську благодійність як за межі простого бажання кількісно збільшити свою церкву, так і за межі показати оточенню власну доброту за рахунок надлишку якихось ресурсів. Адже гідність людини – незмінна категорія, яка не повинна залежати ні від надлишку, ні від того, як отримувач допомоги відреагує на призив до покаяння.

Суспільний і внутрішньоцерковний харитативний вимір. Харитативна діяльність протестантів почала масштабуватися не одразу після отримання релігійної свободи в Україні, а поступово, відколи церкви почали більшою мірою відчувати, що у людей крім духовного голоду є дуже багато потреб, без задоволення яких проповідь біблійного вчення не може сприйматися серйозно.

В євангельському середовищі час від часу навіть і досі лунає дискусія, чи погоджуватися з висловом, який приписують Франциску Асизському: «Проповідуйте завжди, і лише за потреби використовуйте слова». Діалектика слів проповіді і благих справ виглядає як діалектика віри й діл, і хоча на їхнє співвідношення у різних кон-

фесій не завжди співпадають погляди, але більшість погодиться з біблійним висловом «віра без діл мертва» (Як. 2:26). Таким чином, виявиться, що без готовності до благодійності у сучасному суспільстві неможлива переконлива проповідь. Адже оточенню важливо в більшості випадків не стільки почути, що каже проповідник, скільки побачити, хто є проповідник, чи можна йому довіряти. Після отримання свободи віросповідання, особливо, коли пройшла епоха масових євангелізацій, суспільство могло приглядатися до церкви лише за умови соціальної активності, спрямованої на щось більше, ніж кількість хрещень. Як підкреслює Михайло Черенков, акцент на соціальному служінні, активна участь церков у вирішенні гострих соціальних та моральних питань суспільства – це «головний напрям і спосіб соціалізації євангельських церков, подолання їх маргінальності та субкультурності, вихід за межі вузькоцерковного і конфесійного служіння і входження у громадянське суспільство та світове християнство» [5, с. 406]. Ще у 2008 році доктор філософських наук Петро Яроцький зазначав: «Соціогуманітарна діяльність, яка характерна для всіх пізньопротестантських конфесій, корегує «вертикальне богослов'я» в бік його горизонталізації; відбувається зміщення акцентів з культурової практики, зокрема хіліастично-есхатологічного вчення, на гуманітарну, освітню, реабілітаційну сферу» [10, с. 330].

А виклики нового часу, починаючи від 2013–2014 років, зокрема події Майдану і війни на сході України, змушують протестантські церкви все більше і більше переосмислювати власну місію в суспільстві та роль «горизонтальної» харитативної діяльності в цій місії. Як стверджує доктор філософських наук Юрій Чорноморець, саме протестантські волонтери, переосмислюючи ідентичність своїх церков, пропонують під час війни суспільству дієві наративи. Говорячи про пастора Петра Дудніка, що спас тисячі людей зі Слов'янська та інших міст Донбасу, Ю. Чорноморець відзначає, серед інших, такі тези цього пастора: «населення Донбасу відкрите до прийняття біблійних цінностей у їх простій та адаптованій формі імперативу: «роби добро іншому, і тобі відразу стане краще». Цей принцип можна назвати «кризовим євангелієм успіху», яке довело свою ефективність при відновленні Слов'янська та інших міст. Таке соціальне Євангеліє адаптує у творчий формі до сучасних умов десять заповідей та принципи Нагірної проповіді Христа, даючи змогу проявлятися не тільки людським ініціативам, але

й Божій благодаті. «Все це сприяє наверненню до християнства як побічній дії практичного застосування наративу П. Дудніка», – зазначає Ю. Чорноморець. На його думку, малі протестантські церкви (разом з УПЦ КП) на сьогоднішній день найбільше відповідають переорієнтації церков від саморозвитку до служіння українському народу [11, с. 39].

Спостереження науковця ще більше підкреслюють ту думку, що лише за умови виходу мети харитативної діяльності за межі бажання кількісно збільшувати свою церкву, можлива справжня євангельська місія, а навернення людей до Бога у такому випадку – побічний ефект служіння. І те, що він є «побічним», ніяк його не принижуює. Згідно з Євангелієм, Ісус Христос закликав своїх послідовників бути «сіллю» у суспільстві, але першочергове завдання солі – захищати їжу від зіпсуття, а не намагатися робити сіллю все навкруги. До того ж, можна сказати, що властивості солі з'являються не тоді, коли вона контактує з їжею, а притаманні їй із самого початку. Тож для церков головне – розставити пріоритети у служінні відповідно до цього євангельського принципу.

Слід сказати, що не всі церкви і релігійні організації розуміють завдання соціального служіння і, зокрема благодійності, саме таким чином – як безпосередній вияв властивостей церкви. Наприклад, Свідки Єгови, хоча не відкидають благодійність в її індивідуальних виявах, але не вбачають необхідності у масштабній харитативній діяльності церкви для суспільства, зосереджуючись головним чином на проповіді. Аргументом у цьому випадку виступає думка, що жодна благодійність не вирішить всіх проблем людства, які здатен вирішити тільки Бог, а часткового вирішення недостатньо: «Усунувши причини людських страждань, Бог здійснить те, що людині не під силу. Ось чому Свідки Єгови не створюють благодійних організацій. Однак вони, наслідуючи Ісуса Христа, жертвують свої кошти і час на проголошення «доброї новини про Боже царство» (Матвія 24:14; Луки 4:43)» [12].

Інший підхід демонструє Церква адвентистів сьомого дня, хоча вона, як і свідки Єгови, також має вчення, зосереджене на есхатології і майбутніх подіях. Як ми вже зазначали вище, адвентисти керуються у соціальній діяльності принципом гідності людини, який актуальний будь-коли і будь-де і який робить харитативну діяльність сповненою змістом навіть за

неповного вирішення суспільних проблем. Навпаки, навіть у частковому, недосконалому їх вирішенні міститься запорука остаточного вирішення усіх болючих питань у Царстві Божому, адже, за переконанням адвентистів, свій характер для Вічності віряни повинні сформувати ще тут, на грішній землі.

«Церква має багатий досвід соціального служіння, що розуміється нею не тільки як благодійність одних, імущих, по відношенню до інших, неможливим, але і як копітка праця щодо позбавлення людини від влади властивого йому зла і відтворення в ньому Божого образу і подоби, як допомога в реалізації кожною людиною його особистісного потенціалу» [6, с. 301].

Таке розуміння робить проповідь і соціальну активність Церкви адвентистів сьомого дня в Україні єдиним цілим. Як доводить кандидат філософських наук Іван Чернушка, «у деяких традиційних і протестантських церквах соціальна та місіонерська діяльність є зовнішнім проявом їх церковного життя, що концентрується навколо ритуальних дій чи особистого спасіння. У випадку адвентизму місіонерська і соціальна діяльність належить до самого ядра церковного життя» [13, с. 113].

Недаремно девізом Адвентистського агентства допомоги і розвитку в Україні є слова: «Змінюючи одне життя, ми змінюємо весь світ». «Відтак, есхатологія адвентизму співіснує з соціальним оптимізмом, який орієнтує віруючих на активне соціальне служіння» – підкреслюють українські релігієзнавці [14, с. 390].

Водночас українські протестанти розуміють, що благодійність як вияв християнської любові потрібна не тільки по відношенню до світу, але й стосовно членів церкви, які потребують тієї чи іншої допомоги, адже Біблія закликає: «поки маємо час, усім робімо добро, а найбільш одновірним!» (Гал. 6:10). «Лідери євангельського руху наголошують, що турбота про фізичні і соціальні потреби членів церкви має не менше значення, ніж євангелізація і навчання» – говорить Михайло Черенков, застерігаючи, що допомога нужденним членам громади від церкви не повинна бути епізодичною [5, с. 402].

Будь-яка сім'я здатна запропонувати суспільству лад, якщо їй вдається побудувати його в ній самій, отже, турбота про членів церкви є виявом біблійного принципу «по тому пізнають усі, що ви учні Мої, як будете мати любов між собою» (Ів. 13:35). У соціальній доктрині адвентистів сьомого дня цей принцип відображено в горизон-

тальній послідовності християнського впливу на суспільство, який має таку побудову: людина – сім'я – Церква – суспільство – держава – світове співтовариство [6, с. 117].

Співвідношення церковних і державних ініціатив у вирішенні соціальних проблем. Важливим питанням, що стосується благодійності, є співвідношення допомоги, яку може надавати незахищеним верствам населення церква й держава. З одного боку, не можна заперечувати той факт, що саме під час серйозної кризової ситуації, коли держава виявляє свою неспроможність вирішити великий комплекс соціальних проблем населення, харитативна діяльність церков є особливо помітною і значущою, оскільки вона великою мірою допомагає державі впоратись із кризовою ситуацією. З іншого боку, не можна гуманітарну допомогу, яку надають церкви незахищеним людям, вважати тільки вимушеною реакцією на слабкість державних соціальних служб. Адже за твердженням пасторів-капеланів, «волонтер не обов'язково може бути християнином, але християнин – завжди волонтер». Це означає, що навіть в дуже благополучній державі, де люди високою мірою соціально захищені, знайшлося б місце християнській благодійності.

Це впливає з самого біблійного вчення про суспільство. Як зазначає доктор філософії Сергій Головін у книзі «Біблія і політика: Основи справедливого суспільства», «У Писанні жодного разу не згадується відповідальність держави за турботу про бідних. Це прерогатива Церкви». Далі С. Головін говорить, що мала ефективність державних програм соціальної допомоги пояснюється тим, що підвищення податків заради потреб соціально незахищених верств саме по собі не знижує кількість зловживань та корупованості у рамках державної бюрократичної машини, а відтак не приводить до значного зростання ефективності її дії. Його висновок такий: «Добре, коли держава (зі згоди суспільства та під його контролем) виявляє турботу про знедолених громадян. Але це ніяк не знімає з Церкви тієї відповідальності, що покладена на неї Господом: «Чиста й непорочна побожність перед Богом і Отцем оця: зглянутися над сиротами та вдовицями в утисках їхніх, себе берегти чистим від світу» (Якова 1:27)» [15, с. 29].

За яким же принципом розділити турботу про нужденних, що повинна виходити від держави, від турботи, яку може й повинна надавати суспільству церква? Даючи оцінку протестантизму в Україні, який проходить етап своєї «нормалізації»,

іспанський та американський соціолог релігії Хосе Казанова говорить про принцип субсидіарності – те, що можуть зробити групи своїми силами, не повинна робити держава, а треба їй залишати те, що дійсно не під силу місцевим громадським групам. Перевага громадських груп, а отже, і церков, що займаються харитативною діяльністю – у розумінні локальної ситуації: «Є громади, які знають місцевий контекст і тому можуть бути більш ефективними в допомозі деяким людям, ніж одна державна установа... На громадському рівні люди можуть краще розуміти контекст і бачити, як розв'язати деякі проблеми, ніж якийсь бюрократ із Києва думає, що він розуміє, що відбувається в цілій країні» [16].

Однак недостатній рівень соціального захисту населення державою, або ж неправильне розподілення владою деякими чиновниками, особливо під час кризових ситуацій, змушує християн докладати набагато більших зусиль для допомоги нужденним. Але ж треба розуміти, що і ресурси вірян-благодійників не безмежні. На сторінках книги пастора-волонтера Сергія Косяка є крик душі від пережитого досвіду взаємодії з державною бюрократичною машиною: «Якби кожний депутат, у тому числі спікер чи міністри, день просидів би на телефоні гарячої лінії для переселенців, вирішуючи їхні питання – це був би, напевно, найвагомійший вклад, який вони зробили би для народу за увесь час свого правління» [8, с. 118]. У своїй книзі С. Косяк неодноразово наголошує, що християни, зокрема протестанти, мають бачення України як такої країни, де не повинно бути корупції, бездушності та грубої сили, наводить приклади спроб порозуміння з посадовцями й державними структурами, і висловлює сподівання, що через активну громадянську позицію християн, а також усіх небайдужих прийдуть зміни.

Тож можна зробити висновок, що протестантські церкви, маючи в основі свого соціального богослов'я вічні моральні принципи, а також формуючи бачення перспективи розвитку країни, повинні брати участь не тільки в харитативній діяльності, але й активніше виступати зі своїм баченням у публічній, управлінській і політичній сферах. Адже більш комфортно буде жити в державі, функціонування якої наближене до справедливого суспільства, ніж у країні, де через неефективність її механізмів людям треба безкінечно допомагати. Так само навчити людину заробляти є більш ефективним, ніж давати їй гроші, і цей принцип можна застосувати і до

держави. Але для цього українські протестанти повинні переосмислити своє ставлення до політики й публічної сфери й не боятися брати на себе відповідальність як лідерів громадських, а не тільки церковних. Не боятися виступати з конструктивною критикою влади й пропозицією механізмів вирішення гострих соціальних.

Незважаючи на те, що таке бачення у протестантів України поступово вже народжується (прикладом чому є твори С. Головіна та С. Косяка, а також видання у рамках ювілею Реформації, такі як книга «Реформація: успіх Європи і шанс для України»), не всі протестанти в Україні готові саме до такої відповідальності громадського лідерства. Так, на даному етапі «адвентисти, переважно, відкидають участь у державній діяльності, надаючи перевагу філантропічним, освітнім, медико-оздоровчим програмам». Деякі інші протестанти більшою мірою готові до занурення у політичну, державну сферу, хоча розвинена харитативна діяльність характеризує всі пізньопротестантські церкви [17, с. 457].

Враховуючи біблійний принцип Церкви як Тіла Христового, де кожен орган виконує свою функцію, можна рекомендувати усім протестантам, які займаються харитативною діяльністю, і надалі продовжувати робити благі діла, але цінувати і розуміти потребу в нових християнських лідерах, бачення яких виходить за межі звичайної благодійності і торкається політичної сфери, лідерах, які тяжіють до більш активного діалогу з владою і громадянським суспільством з метою збудування країни на принципах справедливості.

Висновки. І світські, і християнські благодійники допомагають нужденним, проявляючи милосердя. Проте в протестантизмі милосердя – не стільки почуття, скільки пріоритетний над ними принцип, глибоко вкорінений у світогляді і богослов'ї. Внутрішньо-церковний вимір благодійно-гуманітарної протестантської діяльності демонструє вдосконалення характеру християн і їхню єдність у Церкві як у сім'ї, що слугує прикладом для світу. Водночас надання допомоги людям, не пов'язаним із церквою, має не просто задовольнити їх потреби, але відкрити Бога їм як Джерело їхньої гідності. Також назріла необхідність християнським лідерам і активістам виходити за рамки виключно гуманітарної роботи, привносити християнські цінності в управлінську і політичну сфери. Благодійність як компенсація малоефективної в соціальному плані держави повинна вирости в прагнення удосконалення держави, її розвитку.

Список літератури:

1. Закон України про благодійну діяльність та благодійні організації. *Законодавство України*. 2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17> (дата звернення: 28.04.2019).
2. Протестанти – надбаня України. *Поклик*. 2017. URL: <https://poklik.org/projects/protestanty-nadbannya-ukrayiny> (дата звернення: 28.04.2019).
3. Наша історія. *ADRA Ukraine*. 2019. URL: <http://www.adra.ua/nasha-istoriya/> (дата звернення: 28.04.2019).
4. Меренков Г. Відсутність моди на талант – діагноз від Скрябіна. *Наша газета*. 2010. № 138 (3265). С. 9–10.
5. Черенков М. Європейська реформація та український євангельський протестантизм. Генетико-типологічна спорідненість і національно-ідентифікаційні виміри сучасності : монографія. Одеса, 2008. 566 с.
6. Жукалюк Н., Любашенко В. Історія Церкви християн Адвентистів сьомого дня в Україні. Київ, 2003. 320 с.
7. Дейч М. Благодійність як прояв соціальної відповідальності: стан і перспективи розвитку. *Соціально-трудова відносина: теорія і практика*. 2014. № 1. С. 137–142.
8. Косяк С. Донбасс, которого ты не знал. *Дневник священника*. Київ, 2018. 288 с.
9. Пастор-волонтер из Донецка намерен создать рабочие места в прифронтовом Гранитном. *Остров*. 2019. URL: http://www.ostro.org/donetsk/economics/news/562411/?USE_DESKTOP=1 (дата звернення: 28.04.2019).
10. Яроцький П. Стан пізньопротестантських конфесій. *Українське релігієзнавство*. 2008. № 46. С. 302–331.
11. Чорноморець Ю. Сучасна криза українського християнства як предмет аналізу нарративної герменевтики. *Релігія та соціум*. 2015. № 3 (19) С. 34–40.
12. Чи благодійність вирішить проблеми людства? *Онлайн-бібліотека товариства «Вартова башта»*. 2008. URL: <https://wol.jw.org/uk/wol/d/r15/lp-k/102008167> (дата звернення: 28.04.2019).
13. Чернушка І. Сучасний стан та основні тенденції розвитку адвентизму в Україні : дис. ... канд. філос. наук : релігієзнавство. Рівне, 2016. 187 с.
14. Історія релігії в Україні : у 10-ти т. / за ред. проф. Петра Яроцького. Київ-Дрогобич, 2007. 632 с.
15. Головін С. Біблія і політика: Основи справедливого суспільства. Київ, 2017. 136 с.
16. Меренков Г. Хосе Казанова: «В Україні відбувається нормалізація протестантизму». *Українська уніонна конференція*. 2019. URL: <https://uuc.adventist.ua/hose-kazanova-v-ukrayini-vidbuvayetsya-normalizatsiya-protestantyzmu/> (дата звернення: 30.03.2019).
17. Любашенко В. Протестантський погляд на суспільне життя в сучасній Україні. *Реформація у протестантизмі: український контекст*: зб. наук. ст. Київ, 2017. С. 451–466.

Mierienkov H.A. CHARITABLE ACTIVITY OF NEXT PROTESTANT CHURCH IN UKRAINE: TRENDS OF DEVELOPMENT

The article investigates the social and charitable activity of Protestant churches in independent Ukraine with the emphasis on its tendentious development. The difference between charitable activity of secular personalities, organizations and Protestant churches is considered. As a result, it has been proved that, in most cases, secular charity is characterized by significant monetary contributions, which in most cases have a one-time nature. Protestant charity is systematically dynamic, since most Protestants, in the basis of their philosophical vision, sees the way to fulfill the principle of “love the neighbor as himself”. It is convincingly proven that Protestant charity has three tendencies of imitation and development: imitation of the example of Jesus Christ, testimony to the society about God and its moral principles, the establishment in the social consciousness of human dignity as a likeness of God. It is shown that Christian charity goes beyond the mere desire to increase its church in quantitative terms and show its goodness to the environment at the expense of excessive material resources. It was discovered that among the Protestant leaders there was an urgent need to go beyond the scope of humanitarian work alone. Modernity requires the introduction of Christian values in the managerial and political spheres. Moreover, it is concluded that Protestant churches, based on the principles of their eternal moral principles in their social theology, as well as shaping the vision of the country’s development prospects, should participate not only in charitable activities, but also to more actively speak with their views in public, managerial and political spheres. It was revealed that in connection with the events in the East of Ukraine, Protestantism in Ukraine showed charity at the level with world charity organizations and occupied a niche at the state level. As a result, the directions of assistance to the Ukrainian society have been expanded from local to national interests.

Key words: charity, protestant charity, Ukrainian Protestantism.